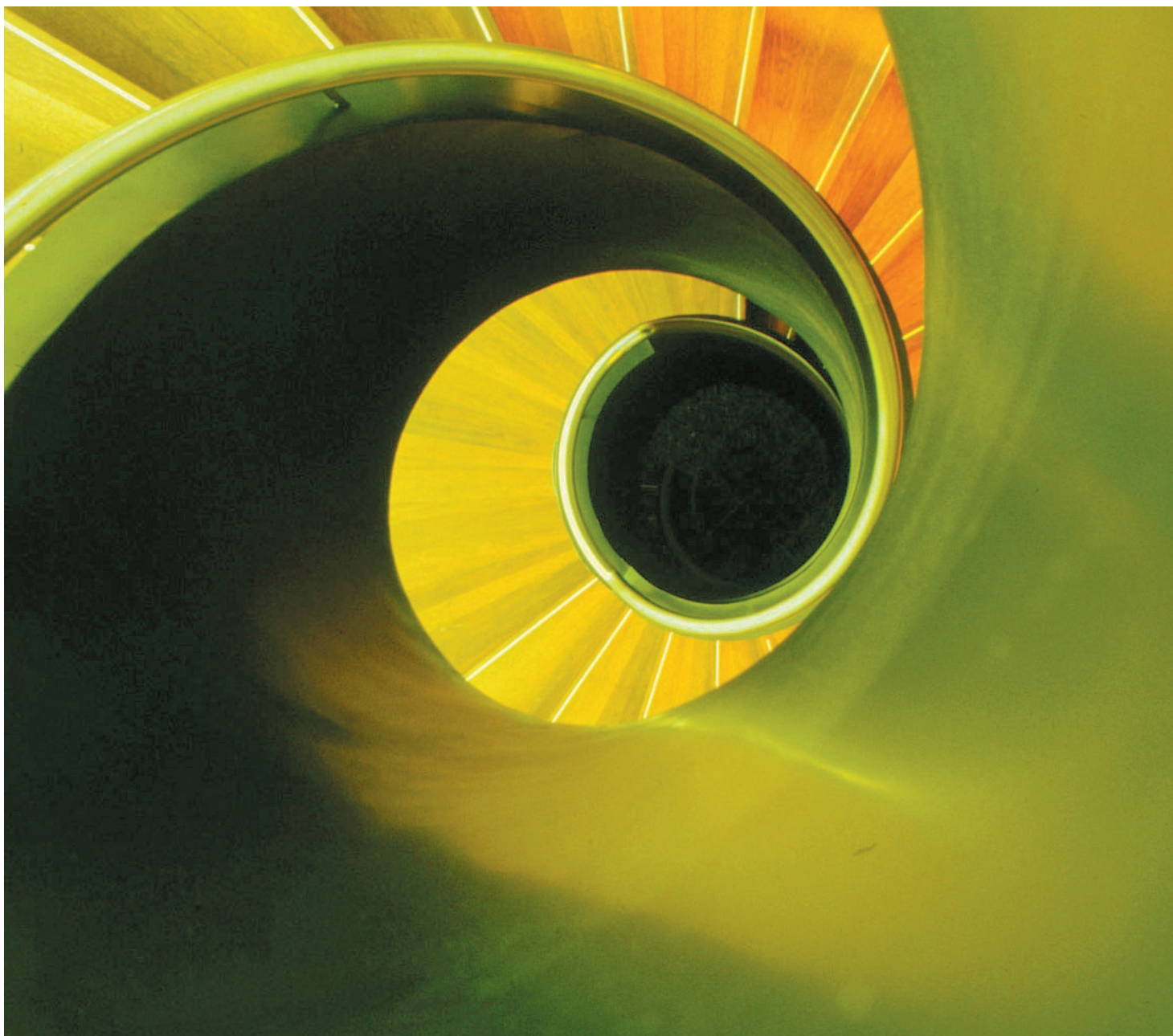

UNGE OG STØJ

- en kvalitativ undersøgelse i fritids-
og underholdningsbranchen

2006

Udført af Epinion for Sundhedsstyrelsen

Unge og støj

En kvalitativ undersøgelse i
fritids- og underholdnings-
branchen

Unge og støj – en kvalitativ undersøgelse i fritids- og underholdningsbranchen

Udført af Epinion for Sundhedsstyrelsen

Sundhedsstyrelsen
Islands Brygge 67
2300 København S
URL: <http://www.sst.dk>

Kategori: Udredning

Emneord: Børn; Støj; Undersøgelse; Miljømedicin

Sprog: Dansk

Version: 1.0

Versionsdato: Oktober 2005

Elektronisk ISBN: 87-7676-409-5

Format: pdf

Udgivet af: Sundhedsstyrelsen, december 2006

Indhold

1	Indledning	4
2	Resumé	5
2.1	Støjproblemernes størrelse og lokalisering	5
2.2	Viden og opmærksomhed i forhold til støjproblemer	5
2.3	Opmærksomhedspåvirkende faktorer	5
2.4	Barrierer for at løse eventuelle støjproblemer	6
2.5	Muligheder for at løse eventuelle støjproblemer	6
3	Formålet med undersøgelsen	7
4	Metode	8
5	Støjproblemernes størrelse og lokalisering	10
5.1	Myndighederne: Overbeviste om voksende støjproblem i fritids- og underholdningsmiljøer	10
5.2	Brancherne: Overbeviste om, at problemet er størst i de andre brancher	10
6	Viden og opmærksomhed i forhold til støjproblemer	12
6.1	Begrænset opmærksomhed på støjproblematikken	12
6.2	Ingen ved, hvem der har ansvar for området	12
6.3	Manglende lovgivning	12
6.4	Lyden skal være høj, hvis man skal tiltrække børn og unge	13
7	Opmærksomhedspåvirkende faktorer	14
7.1	Individuel versus kollektiv lydpåvirkning	15
7.2	Bred målgruppe versus ung målgruppe.	16
7.3	Spill-over effekt fra anden lovgivning	16
7.4	Veletableret normdannelse på området	17
8	Barrierer	18
8.1	Opmærksomhedsmæssig barriere	18
8.2	Økonomisk barriere	19
8.3	Kulturel barriere	19
9	Muligheder	20
9.1	Oplysning	20
9.2	Kontrol	20
9.3	Sikring af lydkvalitet	21
10	Bilagsfortegnelse	22

1 Indledning

Sundhedsstyrelsen har igangsat en undersøgelse om den støj som børn unge mellem 13 og 20 år udsættes for. Undersøgelsen har til formål at belyse, hvor meget og hvor børn og unge eksponeres for støj. Endvidere har undersøgelsen til formål at afdække, hvilken viden om støj og hvilke holdninger til støjbegrænsende foranstaltninger, der eksisterer blandt såvel de unge som blandt de brancher og myndigheder, der sætter rammerne for de lokaliteter, hvor de unge færdes.

Denne rapport sætter fokus på problemstillingen omkring støj og støjgener set fra brancheforeningernes og myndighedernes perspektiv.

Rapportens analyser er baseret på data indsamlet via 25 kvalitative interviews med respondenter fra forskellige brancheforeninger og de myndigheder, som holder tilsyn med brancheforeningerne.

2 Resumé

Nedenfor gennemgås de centrale observationer, som undersøgelsen har tilvejebragt.

2.1 Støjproblemernes størrelse og lokalisering

- Der er generelt en lav grad af opmærksomhed i forhold til støj og støjgener i de fritids- og underholdningsmiljøer hvor børn og unge færdes.
- Der er dog forskel på, hvor opmærksomme de forskellige brancher er på problematikken omkring støj og støjgener.
- Støj og lyd tillægges tilsyneladende mindre opmærksomhed, når det drejer sig om unge mennesker, end når andre samfundsgrupper udsættes for støj.
- Nogle af de interviewede brancher fremhæver videre, at det er nødvendigt at holde et højt lydniveau for at kunne tiltrække den unge målgruppe.
- Endvidere indikerede interviewene, at den manglende opmærksomhed på problemet er særlig udtalt, når emnet bliver sat i relation til børn og unge.
- Den lave grad af opmærksomhed kom bl.a. til udtryk ved, at det til interviewene var svært at finde nogen inden for de enkelte brancher, som kunne og ville tage stilling til problemet.
- De interviewede myndigheder påpegede endvidere, at den manglende stillingtagen og lave bevidsthed omkring støjmiljøer først og fremmest skyldes den manglende lovgivning på området.

2.2 Viden og opmærksomhed i forhold til støjproblemer

- Myndighederne mener, at støj og støjgener udgør et voksende problem i miljøer, hvor børn og unge færdes.
- De brancher, som har ansvaret for forholdene i disse miljøer, er generelt meget lidt opmærksomme på støjproblematikken.
- Opmærksomheden er særlig lav, når problemstillingen sættes i relation til unge mennesker.
- De interviewede brancherepræsentanter erkender, at der eksisterer støjproblemer, men vurderer, at problemerne er størst inden for andre brancher end deres egen.

2.3 Opmærksomhedspåvirkende faktorer

- Branchen er mere opmærksom på lyd, der påvirker flere personer på én gang, end lyd der påvirker folk enkeltvis.
- Branchen er mere opmærksom på støj, når lyden når ud til en bred målgruppe, end når lyden kun påvirker børn og unge.

- Branchen er mere opmærksom på støjproblematikken, når der hersker lovgivning på området for de, som omgås børn og unge.
- Hos enkelte brancher har man flere års erfaring med at forholde sig til lyd og har etableret normer på området.

2.4 Barrierer for at løse eventuelle støjproblemer

- Der kan overordnet identificeres tre typer af barrierer: En opmærksomhedsrelateret, en økonomisk og en kulturel.
- Den mest markante barriere for at løse eventuelle støjproblemer relaterer sig til branchernes manglende opmærksomhed på problematikken om støj og støjgener i fritids- og underholdningsmiljøer.
- Den økonomiske barriere relaterer sig til branchernes manglende investeringer i nye lokalematerialer og udstyr, som kan forbedre lydkvaliteten og dermed også mindske støjgenerne. Dette gør sig særligt gældende i koncert- og diskoteksbranchen.
- Den kulturelle barriere relaterer sig til det forhold, at støj og høje lyd niveauer i høj grad opfattes som en integreret og nødvendig del af de miljøer, hvor de unge færdes.

2.5 Muligheder for at løse eventuelle støjproblemer

- De interviewede myndigheder og brancher så overordnet tre muligheder for at løse eventuelle støjproblemer, i de miljøer hvor unge færdes.
- Først og fremmest mente flertallet af de interviewede, at problemerne bedst kan løses ved at oplyse både børn, unge og de ansatte i branchen om konsekvenserne ved at være udsat for støj og høj lyd.
- En del af de interviewede mente endvidere, at det vil have en effekt at lovgive på området ved eksempelvis at fastsætte standarder for brug af lyd og lydudstyr.
- Endelig foreslog flere af de interviewede, at støjproblemerne kunne blive løst, hvis man fik brancherne overbevidst om fordelene ved at fokusere på kvalitet i valg af lydudstyr.

3 Formålet med undersøgelsen

Rapporten belyser branchernes og myndighedernes vurdering af støjniveauet på de forskellige arenaer, hvor børn og unge færdes. Endvidere sætter rapporten fokus på branchernes og myndighedernes vurdering af muligheder og barrierer i forhold til at skabe større opmærksomhed omkring, hvor skadelig støj kan være, og hvor vigtigt det er at gøre noget for at mindske støjgener.

Konkret vil rapporten besvare følgende spørgsmål:

- Hvor og i hvilken grad mener brancherne og myndighederne, at der eksisterer støjproblemer i forhold til miljøer, hvor børn og unge færdes?
- Hvor opmærksomme er de forskellige brancher på støjproblematikken?
- Hvilke faktorer er bestemmende for branchernes opmærksomhed og stillingtagen til problemstillingen omkring støj og støjgener?
- Hvilke barrierer og muligheder vurderer brancherne og myndighederne, at der eksisterer i forhold til at løse eventuelle støjproblemer?

Besvarelsen af de fire spørgsmål følger afsnitsopdelingen. Således besvares det første spørgsmål i kapitel 5, det næste i kapitel 6 og så fremdeles.

4 Metode

Undersøgelsen er baseret på 25 kvalitative interviews med respondenter fra brancher og myndigheder, der direkte eller indirekte beskæftiger sig med de miljøer, som børn og unge færdes i, og hvor der kan forekomme støj.

Der er gennemført interview med 7 personer, der repræsenterer forskellige myndigheder og 18 personer, der repræsenterer forskellige brancher.

I udvælgelsen af interviewpersonerne fra de enkelte brancher, blev der lagt vægt på følgende kriterier:

- **Horisontalt udvælgelseskriterium:** interviewpersonerne skulle repræsentere et bredt udsnit af forskellige brancher.
- **Vertikalt udvælgelseskriterium:** interviewpersonerne skulle repræsentere såvel 1) personer, der har deres daglige gang i de arenaer, hvor støj kan forekomme og 2) personer, som sidder i de forskellige brancheforeninger og dermed har et overordnet kendskab til hvilke eventuelle støjpolitikker og foranstaltninger, der gør sig gældende inden for en given branche.

Konkret blev udvælgelsen primært foretaget ved at ringe til personer, som ved en tidligere gennemført interessentundersøgelse¹, har vist sig at have kendskab til området. Derudover blev interviewpersonerne identificeret via henvisning fra de andre interviewede.

Tabel 1: Interviewpersoner med brancherepræsentanter

Branche	Interviewpersoner med overordnet kendskab til branche	Interviewpersoner med daglig kontakt til arenaer, hvor unge færdes
Netcaféer	En ansat i Multimedieforeningen	2 ansatte på netcaféer
	Er ansat i Dansk eSports System	
Koncertarrangører	En ansat i ROSA	Leder af spillested
		Lydmænd
		Musikere
Ungdomsklubber	To ansatte i Ungdomsringen	Interview med ledere i to ungdomsklubber
Diskoteker	En ansat i Horesta	DJ
Biografer	En ansat i Danske Biografers Fællesforening	Biografejer
		Operatør
		Lydtekniker

Udvælgelsen af interviewpersoner fra de forskellige myndigheder blev ligeledes foretaget med henblik på at sikre en bred repræsentation af de forskellige myndigheder, som forventes at have indsigt i, hvilke holdninger og foranstaltninger i forhold til støj, der eksisterer inden for de forskellige brancher.

¹ Interessentanalyse blev foretaget af Marie Louise Bistrup for Sundhedsstyrelsen

Tabel 2: Interviewpersoner med repræsentanter fra myndigheder

Organisation
Embedslægeinstitutionen
Arbejds miljøinstituttet
Miljøstyrelsen
Kommunernes Landsforening
Medierådet
Miljøkontrollen i Østjylland
Miljøkontrollen i København

Interviewene blev gennemført som semistrukturerede interview. Interviewpersonerne blev således stillet en række overordnede spørgsmål. De i spørgeguiden opstillede underspørgsmål blev således alene stillet til interviewpersonerne i de tilfælde, hvor interviewpersonerne ikke selv kom omkring emnet. Se eventuelt interviewguide i bilag 1.

5 Støjproblemerkens størrelse og lokalisering

Dette afsnit belyser hvor og i hvilken grad brancherne og myndighederne mener, at der eksisterer støjproblemer.

5.1 Myndighederne: Overbeviste om voksende støjproblem i fritids- og underholdningsmiljøer

Der findes ingen lovgivning, som specifikt regulerer lydniveauet i de fritids- og underholdningsmiljøer, hvor børn og unge færdes. Derfor får myndighederne kun henvendelser og klager, der opstår som følge af reguleringer af støj og lyd på andre områder såsom arbejdsmiljøområdet. De interviewede repræsentanter fra myndighederne kunne derfor ikke give et dokumenteret bud på, hverken hvor problemerne med støj eksisterer, eller hvor store de er. Flertallet af de interviewede var imidlertid enige om, at støj og støjgener blandt børn og unge udgør et reelt og voksende problem. Når de mente, at kunne se en tendens til voksende problemer med støj blandt børn og unge, skyldtes det, at problemerne bliver synlige, når denne gruppe kommer i berøring med de andre regulerede områder.

En ansat i Arbejdsmiljøinstituttet påpegede fx, at børn og unge i dag har en langt dårligere hørelse, når de kommer ud på arbejdsmarkedet, end de havde tidligere. Repræsentanter fra de offentlige myndigheders side er blevet stadig mere opmærksom på denne udvikling, fordi det stiller nogle anderledes krav til arbejdsmiljøet. Interviewpersonen fra Arbejdsmiljøinstituttet påpegede endvidere, at problemet med børn og unges høreskader på længere sigt kan blive et samfundsøkonomisk problem, da flere bliver nødt til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet tidligt på grund af høreskader.

5.2 Brancherne: Overbeviste om, at problemet er størst i de andre brancher

Interviewpersonerne fra de forskellige brancher var alle enige om, at børn og unge udsættes for støj i mange af de miljøer, hvor de færdes. De fleste var dog samtidig overbeviste om, at problemet ikke gør sig gældende inden for den branche, de selv repræsenterer. På samme vis mente mange af dem, at ansvaret for at løse eventuelle støjproblemer påhviler aktører inden for andre brancher.

De interviewede fra ungdomsklubberne mente fx, at støjproblemerne er størst på diskotekerne. Den DJ, som blev interviewet, og som har personlig erfaring med diskoteksmiljøer, anerkendte, at der er problemer med støj og høje lydniveauer i diskoteks- og festbranchen. Han mente imidlertid, at det i høj grad skyldes restauratørerne, der ikke vil ofre penge på ordentligt udstyr og på lokaleindretning. Han så det således ikke som hans og andre DJ's ansvar at sikre acceptable støjniveauer, men skød ansvaret videre til de, der ejer diskotekerne.

En af de interviewede fra koncertbranchen påpegede, at de fleste kun går til koncerter en gang imellem, og at koncertgæster er meget bevidst om lyden og om hvordan den påvirker dem. En anden interviewperson fra koncertbranchen mente endvidere, at støjproblemerne er større i mere festorienterede miljøer, fordi indtagelsen af alkohol er langt større end til koncerter. Han vurderede, at problemet og

ansvaret skulle placeres hos de unge selv, idet en øget indtagelse af alkohol ofte medfører, at man bekymrer sig mindre om hørelsen.

Koncertbranchens respondenter sagde endvidere, at det ofte er musikerne, der kræver et højt lydniveau. Omvendt mente den interviewede musiker, at lydmændene har det egentlige ansvar, og at det er dem, der ofte ikke er gode nok til at dæmpe lyden. Han understregede, at musikerne på scenen ikke har nogen anelse om, hvordan lyden virker hos publikum.

En respondent fra diskoteksbranchen mente ikke, at der i deres branche kan lokaliseres problemer i forhold til de 13-20-årige. Først og fremmest fordi denne gruppe af unge ikke udgør diskotekernes hovedmålgruppe. Størstedelen er under 18 og kan således ikke lægge penge i baren. Desuden påpegede interviewpersonen fra diskoteksbranchen, at problemerne med høje lydniveauer og støj er meget større andre steder.

Vores branche udgør et meget lille hjørne af de unges festmiljøer. I skal i stedet kigge på de tekniske skoler, de højere uddannelser, private fester osv. Der er problemerne meget større (*Respondent fra diskoteksbranchen*).

6 Viden og opmærksomhed i forhold til støjproblemer

Dette afsnit ser nærmere på, hvor opmærksomme de forskellige brancher er på problematikken vedrørende støj og støjgener. Herunder særlig hvor opmærksomme de er på støj og støjgener i miljøer, hvor børn og unge færdes.

6.1 Begrænset opmærksomhed på støjproblematikken

Interviewene med respondenter fra såvel de forskellige brancher som de forskellige myndigheder viser, at opmærksomheden i forhold til støj og støjgener generel er meget lav inden for alle brancherne. Dog viste interviewene også, at der eksisterer mindre forskelle på, hvor opmærksomme de enkelte brancher er på problemstillingen. Endvidere indikerede interviewene, at den manglende opmærksomhed i forhold til problemet er særlig udtalt, når emnet bliver sat i relation til børn og unge. Flere af de interviewede fra brancherne var enige i, at støj og støjgener udgør et generelt problem i Danmark. De havde til gengæld svært ved at se, hvorfor problemet særligt skulle være relateret til de lokaliteter, som deres branche har ansvaret for. Desuden havde de endnu sværere ved at forstå, hvorfor støj og støjgener skulle udgøre et særligt problemfelt i forhold til børn og unge. Den manglende opmærksomhed i forhold til problematikken kom til udtryk på flere måder.

6.2 Ingen ved, hvem der har ansvar for området

For det første var det ved mange af interviewene svært at finde frem til den eller de personer i de forskellige brancher, som ville og kunne udtale sig om emnet. Størstedelen af de personer, som blev kontaktet i de forskellige brancher var således ikke klar over hvem i organisationen, der bar ansvaret for eller vidste noget på området. Ved opringningerne til Ungdomsringen, Horesta og Dansk Musiker Forbund tog det eksempelvis meget lang tid og krævede mange omstillinger, før man fik fat i en person, som mente, at han eller hun vidste bare en lille smule om emnet.

Unge og støj? Det er jo ikke et emne vi beskæftiger os særskilt med
(Repræsentant for ungdomsklubberne)

Flere af interviewpersonerne nævnte endvidere løbende under interviewene, at de nok ikke var de rette at tale med, da de ikke havde nogen idé om, hvordan branchen som helhed forholder sig til problemstillingen.

6.3 Manglende lovgivning

For det andet gav flere af de interviewede udtryk for, at støj og foranstaltninger for at mindske støj, er et emneområde, som kun sjældent er til debat og tages stilling til officielt. Interviewene med myndighederne bekræftede, at der kun i meget begrænset udstrækning tages stilling inden for de forskellige brancher til eventuelle støjproblemer i de unges fritids og underholdningsmiljøer.

De påpegede således, at den manglende stillingtagen og lave opmærksomhed i forhold til støjmiljøer først og fremmest skyldes den manglende lovgivning på området. Den manglende lovgivning betyder blandt andet, at hverken børn og unge selv eller deres forældre har noget sted at gå hen og klage over eventuelle støjgener, som opleves på en af de lokaliteter, som brancherne har ansvaret for. Dette faktum

betyder, at brancherne og særligt branchernes hovedorganisationer, sjældent bliver gjort direkte opmærksom på eventuelle støjproblemer.

Vi har ikke oplevet nogen klager. Tværtimod, publikum synes lyden er lige tilpas.
(Biografejer)

6.4 Lyden skal være høj, hvis man skal tiltrække børn og unge

For det tredje viste interviewene, at opmærksomheden i forhold til støj og støjgener er særlig lav, når emnet sættes i relation til børn og unge. Det fremgik fra flere, at deres stillingtagen til og beslutninger omkring lydniveauer bliver skænket mindre opmærksomhed når det gælder børn og unge, end når det drejer sig om branchens andre målgrupper.

Den unges [musik]stil er høj og meget fysisk. De unge tager ikke så meget stilling til konsekvenser, de vil gerne have det højt... men de bruger også ørepropper. Men man gør ikke noget for specielt den målgruppe, nærmest tværtimod. (Lydmand)

Brancherne vurderer jævnligt deres lydniveau i forhold til børn og voksne og fastsætter herudfra "fornuftige lydniveauer". Men diskussionen kommer sjældent op når målgruppen er unge. Ifølge flere af de interviewede skyldes dette faktum primært, at unge selv efterspørger meget høje lydniveauer, og blandt andet ønsker en fysisk oplevelse af lyden, hvilket kræver meget høje lydniveauer. I forhold til de unge opfattes støj således ikke som et problem, men som et gode, der kan være med til netop at tiltrække målgruppen.

Når vi spiller for de helt unge børn, er vi opmærksomme på ikke at spille for højt. Men når vi har med de unge at gøre, dem der er over 16 år, så vil de bare have skruet op for fuldt knald. De tænker ikke over konsekvenserne, selvom vi siger "husk at tænk jer om". (DJ)

Opfattelsen af et højt lydniveau som et gode, der kan tiltrække de unge, synes særligt udtalt inden for diskoteksmiljøet. Tendensen gør sig imidlertid også gældende blandt de brancher, som har ansvaret for koncerter og spillersteder generelt. Respondenterne fra disse brancher fortalte således, at man inden for deres branche er meget opmærksom på ikke at spille for højt ved arrangementer for børn og for ældre mennesker over 50. Når det drejer sig om unge mennesker, tages der til gengæld ikke nogen specielle hensyn. Tit spilles der højere for unge mennesker.

7 Opmærksomhedspåvirkende faktorer

Undersøgelsen viser som tidligere nævnt, at branchernes opmærksomhed og stillingtagen til problematikken omkring støj og børn og unge er meget begrænset. Der kan dog identificeres mindre forskelle på, hvor stor opmærksomhed støj og børn- og ungeproblematikken tillægges inden for de forskellige brancher. Dette afsnit giver et indblik i de faktorer, som er bestemmende for, i hvilken grad de forskellige brancher er opmærksomme på støjproblematikken og tager stilling til eventuelle løsninger.

Faktorerens betydning for branchernes stillingtagen til problemstillingen er illustreret i nedenstående Tabel 3. Faktorerne er illustreret som fire dimensioner. Branchernes karakteristika på de fire dimensioner påvirker således, hvor opmærksom den enkelte branche er på problemstillingen, og hvor meget den enkelte branche forholder sig til problematikken omkring børn og unge.

Tabel 3: Faktorer, der påvirker branchernes opmærksomhed og stillingtagen

Lav grad af opmærksomhed og stillingtagen til støjproblematikken	Høj grad af opmærksomhed og stillingtagen til støjproblematikken
Individuel lydpåvirkning Støj som kun den enkelte kan høre, for eksempel musik i MP3afspiller og computerspil i hovedtelefoner	Kollektiv lydpåvirkning Støj som flere er eksponeret for. Eksempelvis til koncerter og i biografer.
De unge som eneste målgruppe Steder hvor der primært kommer unge, eksempelvis diskoteker og netcaféer	De unge som del af bredere målgruppe Steder hvor der kommer andre end bare unge, for eksempel i biografer
Ingen påvirkning fra relateret lovgivning For eksempel i forhold til brug af Mp3afspillere	Påvirkning fra relateret lovgivning Steder, hvor anden lovgivning, for eksempel arbejdsmiljølovgivning regulerer støj og lydniveauer
Ingen eller få regler og normer omkring unge Uregulerede områder, som for eksempel et nyt område som netcaféer	Etableret regel og normdannelse Områder med normer og regler på andre områder, så som biografer og ungdomsklubber

Overordnet kan det konkluderes, at en branche er mere opmærksom på problematikken og tager mere stilling til problematikken:

- Når lyden påvirker flere personer på samme tid. I de tilfælde, hvor lyden kun påvirker den enkelte, forholder brancherne sig ikke til problematikken (første dimension).
- Når lyden rettes til en bredere målgruppe end blot børn og unge. I situationer, hvor lyden kun påvirker de unge, forholder brancherne sig i mindre grad til problematikken (anden dimension).
- Når der er lovgivning på området, som er gældende for personer, der omgås børn og unge (tredje dimension).
- Når der, på baggrund af flere års erfaringer med børn og unge og lyd, har etableret sig nogle normer på området (fjerde dimension).

Betydningen af de fire dimensioner uddybes i nedenstående afsnit.

7.1 Individuel versus kollektiv lydpåvirkning

Branchernes fokus på støjproblematikken og lyd afhænger generelt i høj grad af, hvorvidt lyden påvirker flere personer på samme tid eller påvirker børn og unge som separat gruppe. Fx er opmærksomheden i forhold til støj relativ stor i biograf- og koncertmiljøer, hvor lyden når ud til mange mennesker på én gang. Inden for disse brancher er man i høj grad nødt til at tage stilling til, hvilket lydniveau og hvilken lyd kvalitet, der er acceptabel for alle parter. I biografer og til koncerter udgør det auditive element endvidere et af de vigtigste elementer i den oplevelse som branchen tilbyder, hvorfor branchen er afhængig af, at et bredt udsnit af kunderne finder lydniveauet behageligt.

Vi finder lydniveauet ved løbende at lave spørgeundersøgelser med biografens publikummer. Herudfra har vi efterhånden pejlet os frem til en standard (*Operatør*).

Omvendt er opmærksomhedsgraden i forhold til støj lav eller ikke eksisterende inden for de brancher, hvor lyden påvirker børn og unge som separat gruppe. Det gælder særligt internetcafeerne, som kun i meget begrænset udstrækning forholder sig til og er opmærksomme på den lydpåvirkning, som de unge eller besøgende generelt udsættes for.

Det er ikke noget vi har beskæftiget os med (*Respondent fra internetcafé*).

I disse cafemiljøer benytter børn og unge høretelefoner, hvorfor det ikke opleves som nødvendigt at forholde sig til andres ønsker og behov. Konsekvensen heraf er, at lyden bliver ”usynlig” i branchen.

Interviewene med ansatte i Internetcafemiljøerne viste i overensstemmelse hermed, at lydniveauer og eventuelle støjgener slet ikke er noget man reelt forholder sig til inden for branchen. En af de interviewede havde aldrig tænkt over, hvorvidt lyden i børnenes og de unges høretelefoner var høj eller lav.

Til næste klubarrangement vil jeg prøve at gå hen og løfte på de unges hørerelefoner, så jeg kan finde ud af hvor højt musik de egentlig hører (*Leder af ungdomsklub*).

De interviewede fra Internetcafé-branchen mente endvidere ikke, at Internetcaféerne har mulighed for at kontrollere lydniveauet, idet lyden kun påvirker og kontrolleres af den enkelte besøgende. De havde endvidere forskellige opfattelser af, hvorvidt det er praktisk muligt at skruer så højt op, at det er direkte skadeligt. Til gengæld var de enige om, at børn og unge generelt foretrækker et højt lydniveau og at lydniveauet af og til er så højt, at lyden kan høres af andre end de, der bærer høretelefonerne.

Man kan skruer meget op for lyden, så meget, at folk, der sidder ved siden af og bagved kan høre det (*Respondent fra internetcafé*).

Det, at der i mindre udstrækning bliver taget stilling til problematikken omkring støj, når støjen påvirker individuelt, blev også bekræftet af interviewet med en repræsentant fra embedslægeinstitutionen. Her mente man, at det største støjproblem blandt børn og unge relaterer sig til brugen af MP3-afspillere. I det øjeblik, at lyden ikke kan være til gene for andre end den enkelte bruger, er den sværere at forholde sig til. Lyden bliver ”glemt” eller under alle omstændigheder mindre ”synlig” for andre. Dermed pålægges ansvaret for lydniveauet og eventuelle støjproblemer oftest den enkelte.

Det er jo svært, ikke? Nogen hører jo høj musik i deres høretelefoner, andre hører lavt. Det er jo svært at have en holdning til (*Læge*).

7.2 Bred målgruppe versus ung målgruppe.

Bredden på den målgruppe, som den enkelte branche henvender sig til, påvirker ligeledes, hvor opmærksom de forskellige brancher er på børn og unges støjpåvirkning. Er branchens målgruppe bred, som det fx er tilfældet i biografer, er det ikke blot de unges interesser, der skal tilgodeses. Inden for sådanne miljøer bestemmes lydniveauet derfor ud fra, at alle branchens kunder - både børn, unge og voksne - finder niveauet passende.

I miljøer som diskoteker og fritidsklubber, hvor størstedelen af målgruppen er unge, tilpasses lyden derimod ud fra de unges ønske alene.

Når vi spiller for de helt unge børn, er vi opmærksomme på ikke at spille for højt. Men når vi har med de unge at gøre, dem der er over 16 år, så vil de bare have skruet op for fuldt knald (DJ).

Det er oftest den voksne målgruppe, som klager og stiller krav om bestemte lydniveauer af hensyn til enten dem selv eller deres børn. I de miljøer, hvor målgruppen alene omfatter de unge, bliver der derimod ikke sat spørgsmålstejn ved, hvorvidt lydniveauet er for højt. Dette øger ligeledes tendensen til, at lydniveauet er højere i miljøer med mange unge end i miljøer med en bredere målgruppe. Endelig skal det nævnes, at mange af de interviewede understregede, at et højt lydniveau ofte betragtes som et krav eller en norm i miljøer, hvor målgruppen er de unge. Brancherne efterlever kravet for at tiltrække de unge, uden egentlig stillingtagen til hvorvidt niveauet er skadeligt.

Unge mennesker er vant til den høje lyd fra for eksempel computerspil – de er langt mindre følsomme (Operatør).

7.3 Spill-over effekt fra anden lovgivning

Arbejdsmiljølovgivningen, som bl.a. gælder for de ansatte, der omgås børn og unge, kan have en afsmittende effekt på, hvor meget der bliver taget hensyn til støjniveauet i de miljøer, hvor børn og unge færdes. Der kan med andre ord identificeres en spill-over effekt, hvor lovgivning på ét område har en afsmittning på et andet. Dette kommer eksplicit til udtryk ved fritidsklubberne, hvor de ansatte, for at kunne færdes i et forsvarligt arbejdsmiljø, indirekte er med til at regulere støjniveauet på de arealer, hvor de unge færdes.

De unge skal respekteres samtidig med, at man skal tage hensyn til et arbejdsmiljøkødeks (Leder af fritidsklub).

Lovgivningen for de ansatte har således en afsmittende effekt på opmærksomheden og reguleringen af støjniveauet på to måder: Dels påvirker lovgivningen direkte lydniveauet i fritids og -underholdningsmiljøerne, i og med at visse lydmæssige krav mere eller mindre automatisk bliver overholdt for at de ansatte accepterer arbejdsforholdene. Dels har de ansattes opmærksomhed på egne rettigheder ofte en opdragende effekt på børnene og de unge. De ansatte informerer i højere grad børnene og de unge om hvilken påvirkning støj kan have, både i forhold til stress og høreskader.

7.4 Veletableret normdannelse på området

En fjerde faktor, som har en betydning for, hvorvidt man inden for de forskellige brancher forholder sig til støjproblematikken, relaterer sig til tilstedeværelsen af andre normer og regler for, hvad der er ”rigtig og forkert” på børn- og ungeområdet.

Jo mere man inden for en branche er vant til at forholde sig til forskellige regler og normer, desto mere opmærksom er man også på fastsættelse af regler i forhold til støj og støjgener. I biografmiljøet og i ungdoms- og fritidsklubber eksisterer der eksempelvis en lang tradition for at diskutere og tage stilling til, hvilke regler og standarder, der generelt bør gælde inden for brancherne. I biografbranchen har man været vant til at diskutere standarder i forhold til lyd- og billedkvalitet, ligesom man har diskuteret rygepolitik mm. Ligeledes har der blandt ungdoms- og fritidsklubber været tradition for at diskutere, hvilke normer og regler, der bør gælde med hensyn til alkoholindtagelse, rygning mm.

Jeg forsøger blandt mine medarbejdere at diskutere hvad god tone er, og hvad vi lige som kan blive enige om. Men de unge kan af og til føle, at reglerne er for hårde (*Leder af ungdomsklub*).

I biografssammenhænge er det, at lyden kan være skadeligt for biografens publikummer, et forholdsvis nyt fænomen. Det tekniske udstyr har simpelthen ikke tidligere gjort det praktisk muligt at skabe så høj lyd, at det kunne være direkte skadeligt.

Med dolby-stereo og dolby-stereo-digital er det blevet muligt at skabe meget høj lyd. I den forbindelse har der været nogle diskussioner i forhold til lyd og lydniveauer. (*Repræsentant fra Danske Biografers Fællesråd*).

Brugen af lyd i biografmiljøet har ført til konflikter, som er opstået i forholdet mellem instruktørens kunstneriske hensigt med lyden, og biografens krav om niveau-mæssig forsvarlighed af samme. Dog er der efterhånden blevet udviklet visse normer for brugen af lyd, som synes at være tilfredsstillende for alle parter.

Der er kommet en god dialog i filmbranchen. Det er det samme med Dansk Reklamefilm, tidligere havde man den opfattelse, at jo højere lyden var, jo bedre, sådan er det heldigvis ikke mere. (*Operatør*).

Reguleringen af lyd foretages dog ud fra subjektive vurderinger – hvordan lyden opleves af publikum og/eller biografens operatører - og altså ikke ud fra en måling af lyden, der kan afklare hvorvidt lydniveauet er skadeligt.

8 Barrierer

Dette afsnit belyser, hvilke barrierer, der eksisterer i forhold til at mindske eventuelle støjproblemer på de arenaer, hvor børn og unge færdes og kan blive udsat for støj.

De interviewede blev alle spurgt om, hvilke barrierer de så i deres branche eller på deres felt for at løse eventuelle støjproblemer. Afsnittet gennemgår disse eksplicit formulerede barrierer, men inddrager også de barrierer, som implicit blev identificeret gennem interviewene.

8.1 Opmærksomhedsmæssig barriere

Den mest markante barriere for at løse eventuelle støjproblemer i de miljøer hvor børn og unge færdes, relaterer til branchernes manglende opmærksomhed på problematikken. Generelt negligeres såvel problemerne som ansvaret, idet de enkelte brancher mener, at det er langt vigtigere at gribe ind på andre områder, end at gøre en indsats i deres egen branche. Problemet skubbes videre, hvilket komplicerer egenindsatsen på området. Barriererne bliver ikke mindre af, at flertallet har svært ved at se, hvordan de skulle kunne gøre noget ved problematikken. Dette forhold blev blandt andet bekræftet af interviewene med ansatte på netcaféer. De kunne ikke se, hvordan de på nogen måde skulle kunne kontrollere, hvor meget de unge skruer op for lyden i høretelefonerne. Ligeledes mente flere af de interviewede fra miljøer med DJ's, at det ikke er muligt for dem at gøre noget, så længe de unge selv efterspørger høj musik.

Det, at de unge selv efterspørger høje lydniveauer, medfører, at ansvaret for forebyggelsen af høreskader placeres på de unges egne skuldre. Repræsentanterne fra koncertbranchen havde en grundlæggende forståelse af, at de unge selv ønsker høj lyd og godt ved, at der til koncerter spilles høj musik. Det opfattes derfor også som rimeligt, at det er de unge selv, og ikke branchen, der skal sørge for eventuelle støjregulerende sikkerhedsforanstaltninger – eksempelvis ved at bruge ørepropper. Ansvaret for lydniveauet pålægges med andre ord publikum, selv når det drejer sig om den helt unge af slagsen.

Også enkelte af de interviewede myndigheder placerede ansvaret hos de unge selv. En respondent fra Miljøstyrelsen opfattede problematikken som "selvregulerende", idet personen mente, at de unge selv søger væk, hvis de oplever musikken som alt for høj.

Det er jo noget de selv vælger (*Ansatt i Miljøstyrelsen*).

En manglende opmærksomhed på og forståelse for problemet gør det svært at få såvel de enkelte brancher som myndigheder til at erkende deres ansvar og finde løsninger på området.

8.2 Økonomisk barriere

Økonomien som barriere kommer især til udtryk i koncert- og diskotekmiljøerne. Flere påpeger, at det er muligt at indrette lokaler, der er særligt velegnet til lydtunge aktiviteter, sådan at øret belastes mindst muligt. Denne form for indretning er imidlertid meget dyr. Mange spillesteder er bygget på et tidspunkt, hvor akustikken ikke blev betragtet som vigtigt. Andre har tidligere været anvendt til helt andre formål og har derfor ikke nogen lydvenlig opbygning. Når man i dag bygger nye spillesteder, er man opmærksom på lyddesign. Ved renovering bliver der tit tænkt på akustikken, men en koncertarrangør påpeger, at spillerstederne tit tøver med at renovere, da der ved renovation kommer skærpede krav til handicaptogiletter, adgangsforshold mv.

På diskotekerne opstår problemerne i forholdet mellem DJ's og ejerne af spillestederne. De enkelte DJs er meget opmærksomme på lyden, men møder ikke samme interesse fra restauratørernes side. Lydforholdene har ikke økonomisk prioritet, og flere DJs mener, at det for restauratørerne i højere grad handler om at indrette stedet til at kunne sælge øl.

Udstyret er tit gået i stykker og meget dårligt – restauratørerne prioriterer ikke at købe nyt. (DJ)

8.3 Kulturel barriere

Den tredje barriere, i forhold til at forebygge støjskader hos børn og unge, er, at støj og høje lydniveauer i høj grad ses som en integreret del af de miljøer, hvor denne målgruppe færdes. De fleste ser det som godt, hvis man minimerer støjgener, men det må ikke gå ud over fx nattelivet eller musikoplevelsen.

De interviewede myndigheder påpeger, at man i dagens ungdomskultur ”går i byen på en bestemt måde”, som blandt andet indbefatter høj musik. Holdningen fra miljøkontrollens side er her, at diskotekerne ikke har nogen mulighed for at overleve, hvis ikke de bare ”følger med”. Man stiller sig magtesløs overfor den generation af unge, som kræver et vist lydniveau, og en koncertarrangør påpeger, at musikkulturen, i forhold til den musik som de unge hører, har ændret sig, så den er mere støjende i dag end tidligere.

De der koncertmusikere er, jo meget inspireret af for eksempel MTV, hvor man ser trommeslagerne spille meget hårdt og voldsomt og bare knalde igennem. Og det kan godt, ske det virker på en stor udendørscene, men ikke når du kommer ind på de små spillesteder (Koncertarrangør).

Opfattelsen af, hvad ungdomsliv er, og hvordan man opfører sig som ung, bliver hermed en barriere for at forebygge høreskader i gruppen. Flere i både branchen og hos myndigheder konstaterer, at de trends og normer, som hersker i ungdomsmiljøet står i konflikt med ønsket om at forebygge høreskader hos de unge. De unge føler sig usårlige, og samtidig er det smart med højt musik, men ufikst at bruge ørepropper. Sådan lyder det fra både musikere og ungdomsklubber. De unge oplever, ifølge interessenterne, ikke høj lyd som et problem.

9 Muligheder

Dette afsnit belyser branchernes og myndighedernes opfattelse af, hvilke muligheder, der eksisterer, i relation til at afhjælpe støjgener og forebygge høreskader blandt børn og unge.

9.1 Oplysning

De fleste af respondenterne mener, at den bedste måde at sætte ind overfor støjgener, er ved at skabe mere opmærksomhed omkring problemet. Dette gælder i forhold til at informere både børn, unge og de ansatte, så de enkelte brancher bliver mere opmærksomme på, hvilke problemer, der kan være på området.

I forhold til at oplyse målgruppen om støj og høregener fremhævede flere af respondenterne, fra såvel brancherne som myndighederne, at der bør tales til denne gruppe i øjenhøjde. Dermed menes, at man bør undgå ”skræmmekampagner”, forsøge at imødegå børnene og de unge ved brug af ”unge medier”, som film og Internettet, og gøre brug af eksempelvis konkurrencer frem for at informere gennem traditionelle brochurer.

Opsætning af decibelmålere er en anden måde, hvorpå man kunne øge unges opmærksomhed i forhold til støjniveauer. Disse kunne placeres på eksempelvis diskoteker og spillesteder, og - foruden de unge - virke oplysende for stedets personale. I flere ungdomsklubber har man haft en succes med at have en stor db-måler, med form som et øre, hængende.

Altså nu har vi pakket det [”øret”] ned i en kasse et eller andet sted, men det har helt klart haft en effekt på børnene (*Leder af fritidsklub*).

En anden af de interviewede myndighedsrepræsentanter foreslog endvidere, at man satte decibelmålere i mobiltelefonerne. Hermed vil de unge selv kunne måle, hvor høj lyden er, i de miljøer hvor de færdes.

9.2 Kontrol

Der er divergerende opfattelser af, hvorvidt det er muligt og fordelagtigt at kontrollerer den støj, som børn og unge udsættes for. Der kan derfor ikke konkluderes noget entydigt om branchernes og myndighedernes holdning til kontrol som løsning på støjproblemer. Blandt de forslag til kontrolmuligheder, som blev nævnt var følgende:

- En DJ ville finde det ønskværdigt, hvis der var fastsat standarder for det lydudstyr, der er på diskoteker. En uafhængig instans med fagkompetence, jf. biltilsynet, kunne føre tilsyn.
- En lydmand foreslog, at man kunne indføre en licens til lydmænd, så man kunne tjekke at de havde den nødvendige viden om, hvordan man belaster publikums ører mindst muligt.

- En ansat i miljøkontrollen mente, at miljøkontrollen ville være i stand til også at tjekke indendørs lydniveauer på fx diskoteker, men at det ville kræve hjemmel i lov.

9.3 Sikring af lydkvalitet

En tredje mulighed for at løse støjproblematikken vedrører lydkvaliteten. De interviewede inden for DJ-, koncert- og biografbranchen påpegede, at det er langt vigtigere at fokusere på lydkvaliteten end lydniveauet. De fastslog, at det er muligt at afhjælpe støjgener, ved at lave godt indrettet lyd. Dette kan gøres ved, at man har udstyr af ordentlig kvalitet, og lokaler, hvor der er fokuseret på akustik i forhold til materialevalg og indretning.

I stedet for at skabe intensiteten ved meget høj lyd, kan man gøre det ved at bruge de dybe toner, bassen, der kan mærkes fysisk, men ikke påvirker øret så meget som diskanten (*Koncertarrangør*).

I computerspilsbranchen er der yderligere en opfattelse af, at børn og unge i dag er meget opmærksomme på og optaget af netop lydkvalitet. En af branchens respondenter nævnte, at det i computerspil, er nuancer og effekter, som børn og unge vil høre, ikke bare høj lyd. Det er nuancerne, som bærer en direkte funktion i spillet og yderligere giver stemning til det univers, som brugeren befinder sig i.

10 Bilagsfortegnelse

Bilag 1: Spørgeguiden

Bilag 1: Spørgeguiden

Spørgeguide til myndighederne

Spørgsmålsformuleringer	
Goddag. Mit navn er... Jeg ringer fra analysefirmaet Epinion, vi er i gang med en undersøgelse for Sundhedsstyrelsen. Undersøgelsen handler om støj og støjgener blandt børn og unge. Der er ikke tidligere lavet undersøgelser omkring emnet, så Sundhedsstyrelsen kunne godt tænke sig at tale med nogle af de personer, som har kontakt til nogle af de steder, hvor de unge kommer og således kan blive udsat for støj. Da du sidder i/kommer fra/beskæftiger dig med... har vi en idé om, at du er en af de ekspertpersoner, der vil kunne give os relevant information om området. Jeg vil derfor høre, om du har 10 min til et kort interview, hvor du kan fortælle mig, hvad du ved om området?	
Spørgsmål	Uddybende og emner, som skal afdækkes
Problemets indhold og omfang	Indledningsvist kunne jeg godt tænke mig at høre din overordnede opfattelse af området. Altså i hvilken grad mener du, at støj udgør et problem, de steder som du har kendskab til, der hvor du sidder (i professionelt øjemed) Hvor er problemerne? Hvor store er problemerne? Hvori består de generelt? Hvem er det der oplever det som et problem? Hvor ved du fra, at det er et problem?
Bevidsthed om problemet	Bliver det opfattet som et problem/noget man skal håndtere? Er de særlig bevidste om det i forhold til børn og unge? Kender de til lovgivningen? Har I fået klager over støj (fra personale eller kunder/besøgende)?
Konkrete handlinger	Gør de, der har ansvaret, noget for at løse de eventuelle støjproblemer? Ved de hvad de kan gøre? - Hvis ja: på hvilken måde? Har de fx opstillet krav omkring det, fx regler om valg af udstyr mm.?
Viden om mulige løsninger	Har branchen kendskab til metoder til at løse støjproblemer?
Barrierer	Mener du, der er muligt at gøre noget for at løse de eventuelle støjproblemer, der måtte være/ som nogle oplever? Hvilke barrierer mener du, der kan være i forhold til at få problemet løst? (holdning, økonomi, manglende forståelse for problem).
Muligheder	Hvad mener du, man kunne gøre? Hvad ville være det ideelle? Hvad ville praktisk kunne lade sig gøre? Kan man forestille sig egenkontrol eller tror du, det er nødvendigt at få myndighederne ind over?
Kontrol og samarbejdsmuligheder	Hvis der skulle være en, der skulle stå for kontrollen med støjgenerne, hvem synes du så det skulle være?
Afslutning	
Tak fordi du ville deltage	

Spørgeguide til brancherne

Spørgsmålsformuleringer	
Goddag. Mit navn er... Jeg ringer fra analysefirmaet Epinion, vi er i gang med en undersøgelse for Sundhedsstyrelsen. Undersøgelsen handler om støj og støjgener blandt børn og unge. Der er ikke tidligere lavet undersøgelser omkring emnet, så Sundhedsstyrelsen kunne godt tænke sig at tale med nogle af de personer, som ved noget om de miljøer, som børn og unge færdes i og hvor der eventuelt vil være mere eller mindre støj. Da du sidder i/kommer fra/beskæftiger dig med... har vi en idé om, at du er en af de ekspertpersoner, der vil kunne give os relevant information om området. Jeg vil derfor høre, om du har 10 min til et kort interview, hvor du kan fortælle mig, hvad du ved om området? Har du mulighed for at hjælpe os i 10 minutter med at besvare nogle spørgsmål?	
Spørgsmål	Uddybende og emner, som skal afdækkes
Bevidsthed omkring problemet	Jeg kunne godt tænke mig at starte med at høre om det her med støj og støjgener er noget der bliver diskuteret hos jer. Er det noget I snakker om? Bliver det opfattet som et problem/ noget man skal håndtere? - Hvis Ja, hvordan opfatter man det som et problem og hvorfor. - Hvis nej, hvorfor ikke? - Hvori består problemet? Er man mere eller mindre opmærksom i forhold til arrangementer for unge mennesker, eller er det det samme? For hvem er det et problem? (Skelne mellem oplevede og faktiske problem samt hvem der særligt er udsat: personale, kunder etc.). Vil du sige, at man inden for din branche/der hvor du sidder, er bevidst om støjgener? Kender man til de problemer, der er knyttet til støjgener? (hvad tænker interviewpersonen selv og hvad mener interviewpersonen, at de andre inden for hans branche mener).
Vurdering af problemets omfang	Mener du, at støj udgør et problem inden for din branche/der hvor du sidder? I hvilken grad er det et problem? Har I fået klager over støj (fra personale eller kunder/besøgende)?
Konkrete handlinger	Gør man noget for at løse de eventuelle støjproblemer? - Hvis ja: på hvilken måde? Har I opstillet krav omkring det, fx regler om valg af udstyr mm.?
Viden om mulige løsninger	Har branchen kendskab til metoder til at løse støjproblemer? Benyttes disse og hvis nej hvorfor ikke?
Barrierer	Mener du, der er muligt at gøre noget for at løse de eventuelle støjproblemer, der måtte være/ som nogle oplever? Hvilke barrierer mener du, der kan være i forhold til at få problemet løst? (holdning, økonomi, manglende forståelse for problem)

Spørgsmål	Uddybende og emner, som skal afdækkes
Muligheder	Hvad mener du, man kunne gøre (bedre), hos jer og generelt i branchen? Hvad ville være det ideelle? Hvad ville praktisk kunne lade sig gøre? Kan man forestille sig egenkontrol eller tror du, det er nødvendigt at få myndighederne ind over?
Kontrol og samarbejds- muligheder	Hvis der skulle være en, der skulle stå for kontrollen med støjgenerne, hvem synes du så det skulle være?
Afslutning	
Tak fordi du ville deltage	